

Erősödjön a hivatásérzet

Beszélgés dr. Hegedűs Andrásal, főiskolánk új igazgatójával

... Én azok közül, akik a magyar ifjúságnak a dolgát a tanulásban előbbre viszik, a legkisebbet vagyok; de szándékomban nézve, mellyel a cél elérésére törekszem, nincs aki rajtam kifogjon."

A szeptember 12-én tartott oktatói értekezleten idézte Apáczait székfoglaló beszédében dr. Hegedűs András, főiskolánk új igazgatója. S a nagy magyar nevelő e hitvallása ars poeticaként hangozott itt is, a Szegedi Tanárképző Főiskolán.

— Valóban nagyon szeretem és szívesen idézem mindig Apáczai Csere Jánosnak e nemes gondolatát — mondja beszélgetésünkor Hegedűs igazgató.

Az új tanév feladatairól, az általános iskolai tanárképzés problémáiról esik szó.

— Apáczai gondolata — folytatja — nemcsak szép, nemcsak nemesen egyszerű és vonzóan szerény, de nagyon időszerű is, éppen a pedagógusképzés vonatkozásában. Főiskolánk eddig is nagyon sokat tett a kommunista tanárképzés célkitűzéseinek valóra váltásáért. Azonban úgy érzem, a jövőben sokkal határozottabban és egyértelműbben kell munkálkodnunk a főiskola életének minden területén ezekért a célokért. A magasszintű szakismeret valóban nagyon fontos dolog. De párosulnia kell pedagógiai műveltséggel és a világnézetileg nevelésre való törekvéssel a főiskolai oktató tevékenységében. A megszerzett tudás ne arra inspirálja a lendő tanárjelöltet, hogy azt érezze, tudását, tehetségét „temetni viszi”, ha tanítani megy. Meg kell szünnie annak a paradox helyzetnek, hogy legjobb, leghatékosabb hallgatóink végzés után rendre hátra fordítanak az általános iskolai tanári pályának.

— A hivatásérzet erősítése — mondja az igazgató — a nevelés elsőrendű feladata. A felnőtt érés fokán a példaadás a leghatásosabb nevelési módszer. Nekünk főiskolai oktatóknak kell minden poszton rendelkezniük azokkal a tulajdonságokkal, amelyekkel szeretnénk felruházni az ifjúságot is. Juhász Gyula írta le egyszer, hogy a nevelés és a tanítás elsőrendű, véresen komoly és életbevágó gyakorlati módszereit kell érvényesítenünk munkánkban. A pedagógiai tudás az oktatás határozottságának, céltudatosságának egyik döntő feltétele; alkotóan, konstruktívan tanítani csak alapos pedagógiai felkészültség birtokában lehet. Szóltam már a világnézetileg nevelés fontosságáról. A világnézetileg nevelésnek két nagy fogatékossága van: egyrészt túlságosan tételszerű, s mint ilyen kevés önállóságot biztosít a gondolkodásban, másrészt sok benne még a sablon és közhelyszerűség. Általában az a véleményem, hogy a jövőben azontúl, hogy a nevelés követelményeire fokozottabb gondot fordítunk, oktatásunkban is több szabadságot kell adjunk a hallgatóknak; az önálló tanulás, a gyakorlatok, szemináriumok számának növelése, a gondolkodásra, szellemi részvételre serkentő előadási formák kialakítása feltétele annak, hogy hallgatóink valóban felnőt, gondolkodó, önálló fia-

tal szakemberekként kerüljenek ki a főiskoláról.

Szakmai műveltség, világnézetileg szilárd, általános tájékozottság, társadalmi aktivitás és felelősségérzet, a véleményalkotás önállósága; ime, azok a jellemvonások, amelyekből a jó pedagógus modellje megrajzolható.

— Úgy van — veszi át a szót Hegedűs András — bár én még hozzátennék valamit; felsőoktatásunkban régóta vitatott kérdés az oktatás és a tudományos munka viszonya. Nekem az a véleményem, hogy a főiskolai oktató feltétlenül végezzen tudományos kutatómunkát, legén valóban „tudósa” is a szakmájának. De az ismeretszerzés, a kutatás önző igénye szolgálja az ismeretek továbbadását, az oktatásnak az önzetlenségét. Ez szerintem a helyes viszony a két dolog között, s nem a fordítottja. A tudás értékét annak közhasznúsága szabja meg; a tanár tudása annyit ér, amennyit tovább képes adni e tudásból. Ennek a felfogásnak a szellemében kell dolgoznia főiskolánk minden tanszékének a következő időszakban.

— Munkatervet készítettünk — mondja az igazgató — amelyben összegeztük a tanév feladatait. Az első fél évben összehoztuk az értekezlet tartását annak érdekében, hogy főiskolánkon az oktatás-nevelés korszerűsítését illetően egységes szemlélet alakuljon ki. Azontúl, hogy arra törekszünk, hogy a nagy évfordulók ne csak reprezentatív alkalmakat jelentsenek, hanem méltóságuk szerves része legyen oktató-nevelő munkánkban, számos olyan rendezvény színhelye lesz főiskolánkban, amelyek nemcsak országos, de nemzetközi érdeklődésre is számot tartanak. Március utolsó napjaiban nemzetközi tudományos ülésszak lesz nálunk az oktatás és a világnézetileg nevelés korszerűsítéséről; ebben a hónapban emlékeztünk meg a műszaki ismeretek és gyakorlatok oktatása bevezetésének tizedik évfordulójáról, a testvér-főiskolák hasonló tanszékeinek közreműködésével. A Szegedi Tanárképző Főiskola lesz a színhelye ebben a tanévben a Pedagógusképző Intézet szakmai konferenciájának; a szegedi főiskola rendezi meg a Főiskolai Napokat és a hazai főiskolák Spartakiádját. Ezeknek az országos jelentőségű rendezvényeknek sikeres lebonyolítása feltételezi minden oktatóink és hallgatóink aktív részvételét, felelősségvállalását. A négy tanárképző főiskola közös szakbizottsági üggyancsok ebben az évben dolgozzák ki az új tantervet, amelyet az 1970/71-es tanévben fogunk bevezetni. A tanterv alapelve a hallgatók aktivitásának növelésére való törekvés. Ennek szolgálatába igyekszünk állítani az új ösztöndíjrendszert is, azzal, hogy a KISZ-nek döntő szerepet adjunk az ösztöndíjak megállapításában.

Új igazgató, új tanév, új feladatok. Dr. Hegedűs András irányításával a Szegedi Tanárképző Főiskolán is kiteljesedik az a munka, amelynek célja és remélhető eredménye általános iskolai tanárképzésünk színvonalának emelkedése lesz.

P. E.

AZ OKTATÁS KORSZERŰSÍTÉSÉVEL kapcsolatosan kialakított alapelvek vitájának tapasztalatai azt mutatták, hogy ezekkel oktatónk döntő többsége egyetért, sőt az elvek alapján kialakított tantervi irányelvekkel kapcsolatban is egyetértés mutatkozik. A tantervek részleteinek kidolgozása során viszont néhány szakbizottságnál tapasztalható volt olyan mozzanat, amely arra enged következtetni, mintha az alapelvek máris feledésbe mentek volna. Pedig abban teljes volt az egyetértés, hogy egy-egy adott szak esetében a képzési cél világos megfogalmazását szem előtt tartva kell meghatározni e képzési cél megvalósításához legalkalmasabb programot, az utóbbi alatt érve többek között az egyes tudományágak volumenét és egymásra épülési rendszerét. A tantervi irányelvek tapasztalatainak értékelésénél ezzel kapcsolatban elhangzott hasonlattal talán jobban megvilágítható az itt felmerülő tulajdonképpeni probléma. A korábbi tantervek kialakítása során kb. az a gyakorlat érvényesült, hogy az egyes tanszékek foglalkoztak meg igényeiket és ezekből az igényekből mint elemi építő elemekből próbáltuk azután felépíteni a házat, azaz egy adott szak képzési programját. Sajnos az ilyen módon épített ház egynémelyikéről azután kiderült, hogy torz és labilis. A jelenleg kialakított alapelvek szerint az előbbivel szemben a fordított út megvalósítása látszólag szükségesnek, nevezetesen, hogy egész pontosan megtervezzük az építendő házat és ennek alapján vegyük számításba a felépítéséhez szükséges egyes építő elemeket.

Dr. Márta Ferenc rektor tanévnyitó beszédéből

A DEMOKRATIKUS VEZETÉS kétségtelenül nehezebb, több vitával járó, nagyobb felkészültséget és időt igénylő módszer, mint a rendeletekkel való kormányzás. Mint módszer azonban feltétlenül jobb, eredményesebb, mint az utóbbi. Mindenkinél éreznie kell, hogy azon a poszton, amelyen áll — a helyzetnek, a vezetési elveknek megfelelően — kötelessége és joga helyes és célravezető tanácsaival szolgálni a közös ügyet. Ezekre a tanácsokra és megjegyzésekre a vezetőnek igényt kell tartania, fel kell figyelnie és azokat milyen mértékben szükséges és helyes érvényre is kell juttatnia.

A kari és egyetemi tanács is a jövőben bővülni fog. Mindkét testületnek lesznek tisztségek, választás és meghívás alapján delegált tagjai. A kari tanácsnak az intézetvezetők tisztségük alapján a tagjai. Mindkét testületnek a rendeletben meghatározott kérdésekben döntési, javaslattevő és véleményezési joguk lesz. A kár és egyetemnek az az egysége, amely az egyetem általános feladatait megvalósítja. Mik ezek a feladatok? Ezek a következők: magas általános műveltségű, marxista-leninista világnézet alapján álló felsőfokú szakemberek képzése; az oktató-nevelő munka korszerű színvonalon tartása; a társadalmi haladás elősegítése érdekében, a kar képzési irányának megfelelő tudományágokban, tervszerű tudományos munka végzése, az új eredmények figyelemmel kísérése; a tudományos munkaerő-utánpótlás képzése; és a továbbképzés.

Dr. Tóth Károly rektor tanévnyitó beszédéből

EGYETEMI PÁRTSZERVEZETEINK az elmúlt évben is sokat tettek a párt politikájának érvényesítéséért egyetemünkön. Ezt megkönnyítette az a körülmény, hogy az állami vezető posztkon olyan párttag és pártönkívüli vezetők állnak, illetve állottak, akik nemcsak egyetértéssel a párt és a kormány politikájával, hanem azt aktívan és tudatosan alkalmazzák; érvényre juttatják a munkásosztály, illetve a párt vezető szerepét. Ez a vezető szerep ott és akkor érvényesül, ahol és amikor megvalósul pártunk politikája.

Dr. Papp Ignác, a JATE párttitkára felszólalásából

nyes képzésének. Gyertyánffy később fájó szívvel látta, hogy elgondolását korszerűtlennek találta, s ezért elhagyta. A tanári kar küldöttség útján keresi fel Klebelsberg Kunót, az akkori vallás- és közoktatásügyi minisztert. Klebelsberg a híreket alaptalannak minősítette, s a két intézet munkájának értékét hangoztatta. A tanári kar a miniszter nyilatkozatát megnyugvással vette tudomásul, az intézet megszüntetésének gondolatát azonban továbbra is élt, sőt az évek múlásával egyre határozottabb formát öltött. 1926-ban már maga Klebelsberg jelenti be, hogy a két intézetet megszünteti, és a polgári iskolai tanárképzést teljes egészében a szegedi egyetemre bízza. Azzal érvelt, hogy a polgári iskolai tanároknak régi vágya volt az egyetemmel társított tanárképzés megvalósítása. A polgári iskolai tanárképzés új szervezeti formáinak kidolgozásával Huszti József szegedi egyetemi tanárt bízza meg, s egyben képviselőjét Szegedre küldte, hogy az intézet elhelyezését a város vezetőségével tárgyalja.

A Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola létrehozása 1918.

Ennek a magasszintű oktató-nevelő munkának tudatában és alapján a két intézet tanári karának régi törekvése volt az, hogy intézetüket főiskolai címmel lássák el, s ezzel az egyetemmel együtt felsőoktatási rangot és társadalmi értékelést kapjanak. Több évtizedes próbálkozásuk 1918-ig eredménytelen maradt. 1918-ban a Pedagógium egykori tanára, majd 1917-től igazgatója, Imre Sándor, a Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium államtitkára lett, s egyik első dolga e régen húzódozó ügy rendezése volt. 1918-ban tehát a két intézetet főiskolai címmel látta el, s ettől kezdve a két intézetet Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolának nevezték.

A két tanárképző főiskola — mint az egyedüli állami polgári iskolai tanárképző intézetek — nagy gondal és elismeréssel dolgozott. Az oktató-nevelő, s tudományos munkának ezt a nyugodt menetét többször zavarta meg az intézetek megszüntetésének, illetve az egyetemmel való egyesítésének híre, gondolata. Ezek a hírek azonban hosszú évekig alaptalannak maradtak. 1923-ban azonban ismét olyan hírek terjedtek el, hogy a két ta-

nárképző főiskolát valamelyik egyetemmel kapcsolják össze, s esetleg vidékre helyezik. A tanári kar küldöttség útján keresi fel Klebelsberg Kunót, az akkori vallás- és közoktatásügyi minisztert. Klebelsberg a híreket alaptalannak minősítette, s a két intézet munkájának értékét hangoztatta. A tanári kar a miniszter nyilatkozatát megnyugvással vette tudomásul, az intézet megszüntetésének gondolatát azonban továbbra is élt, sőt az évek múlásával egyre határozottabb formát öltött. 1926-ban már maga Klebelsberg jelenti be, hogy a két intézetet megszünteti, és a polgári iskolai tanárképzést teljes egészében a szegedi egyetemre bízza. Azzal érvelt, hogy a polgári iskolai tanároknak régi vágya volt az egyetemmel társított tanárképzés megvalósítása. A polgári iskolai tanárképzés új szervezeti formáinak kidolgozásával Huszti József szegedi egyetemi tanárt bízza meg, s egyben képviselőjét Szegedre küldte, hogy az intézet elhelyezését a város vezetőségével tárgyalja.

Ilyen előzmények után kezd meg Szegeden az egyesített és egyetemmel összekapcsolt Főiskola az 1928/29. tanévet.

Az egyesített főiskola Szegedre költözik 1928.

Miért esett Szegedre Klebelsberg választása? Miért Szegedre került a nagymúltú Pedagógium és Erzsébet Nőiskola? A kérdésre adott válasz eléggé bonyolult és sokrétű. Teljes részletességgel „Szeged és a Főiskola” című tanulmányomban próbáltam rá felelet adni. Itt csupán röviden kívánom az okokat felsorolni.

A Szegedre helyezésnek objektív és szubjektív okai voltak. Klebelsberg maga csak az objektív okokat sorakoztatta fel, amikor a vidékre helyezés mellett döntött. Előszörban kulturálisan elgondolására hivatkozott, amelynek egyik részeként a vidéki kultúrközpontok kiépítését vette tervbe. Nem akarok itt ennek a kulturpolitikának részleteibe bocsátkoz-

ni, s csupán a polgári iskolai tanárképzés szempontjából kívánom megemlíteni, hogy Klebelsberg a két főiskolát is a vidék — ebben az esetben Szeged — kulturális erősítése, fejlesztése céljából helyezte le Budapestről. Azzal is érvelt, hogy a polgári iskolai tanárképzést a jövőben tanároknak működési helyéhez kívánja közelebb hozni, s ezzel megakadályozni azt, hogy a végzett hallgatók Budapesten akarjanak többségükben elhelyezkedni. Szegedre azért esett választása, mert egyedül a szegedi egyetem rendelkezett bölcsészettudományi és természettudományi karral, s így csak itt volt megoldva a lehetőség arra, hogy a polgári iskolai tanárképző valamennyi szakcsoportja egyetemi kiképzésben is részesülhessen.

A szubjektív okok elemzésénél szükséges lenne alaposabban megvizsgálni Szeged és Klebelsberg kapcsolatát. Kétségtelen, hogy a Szeged melletti döntést alaposan befolyásolta az a tény, hogy Klebelsberg Szegedre képviselője lett. A két főiskola lehelyezésével Klebelsberg Szeged iránti háláját juttatta kifejezésre.

Mit veszített és mit kapott a főiskola a Szegedre való helyezéssel? Előszörban elvesztette azt az épületet, ahol kényelmesen, s az oktatási, nevelési feltételek birtokában folyhatott a tanárképzés munkája. Szegeden egy már akkor is szűk, s egészen más célra emelt épületben kapott elhelyezést — ahol jelenleg is működik. Az eredetileg polgári iskolának készült épületben évekig nem tudták ki-csomagolni és elhelyezni az intézet gazdag és értékes természettudományi gyűjteményét, szertárát, felszerelését, a ládákba csomagolt könyveket. Az intézet a leköltözéssel elvesztette régi tanári karának több tagját, akik nem jöttek Szegedre. A leköltözés miatti elégedetlenség évekig lappangott, majd Klebelsberg halála után nyílt formában is megnyilvánult. Először a hallgatók követelték nyíltan a Budapestre való visszahelyezést, törekvésük mögött azonban nyilvánvalóan a tanári kar egyes tagjai állottak.

(Folytatjuk)

A Szegedi Tanárképző Főiskola története

Írta: Berczki Sándor főiskolai docens

Az 1868. 38. tc. — az ún. népoktatási törvény — hívta életre a kispolgári rétegek — hivatalnokok, kereskedők, iparosok — művelődési igényét kielégítő polgári iskolát. A polgári iskolában tanító tanárok képzése az 1873-ban megszervezett, s az elemi iskolai tanítóképző intézettel közös épületben és közös igazgatás alatt működő Polgári Iskolai Tanítóképző Intézetben történt. Az intézet első igazgatója, Gyertyánffy István, jó szervező-képességgel rendelkezett, s irányítása alatt az intézet gyors fejlődésnek indult. Gyertyánffy olyan intézeti egység létrehozására törekedett, amely magában foglalta volna az elemi népiskolát, a polgári iskolát, az elemi iskolai tanítóképzőt, a polgári iskolai tanítóképzőt, valamint az ún. Apponyi Kollégiumot, ahol a tanítóképző intézeti tanárok képzése folyt. Ezt az intézeti egységet Gyertyánffy — német mintára — Pedagógiumnak nevezte el, s a Budán működő intézet ezen a néven vált külföldön is a tanárképzés jónévvé.

Gyertyánffy azzal indokolta koncepciójának helyességét, hogy az a tanuló, aki az elemi iskolától kezdve végighalad intézetének egyes fokozatain, s eljut a polgári iskolai, illetve a tanítóképző intézeti tanárképzőig, az egységes oktatói, nevelői szellemben nő fel, s ez a legjobb biztosítéka a jövőbeni tanárok helyes és eredm-